

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

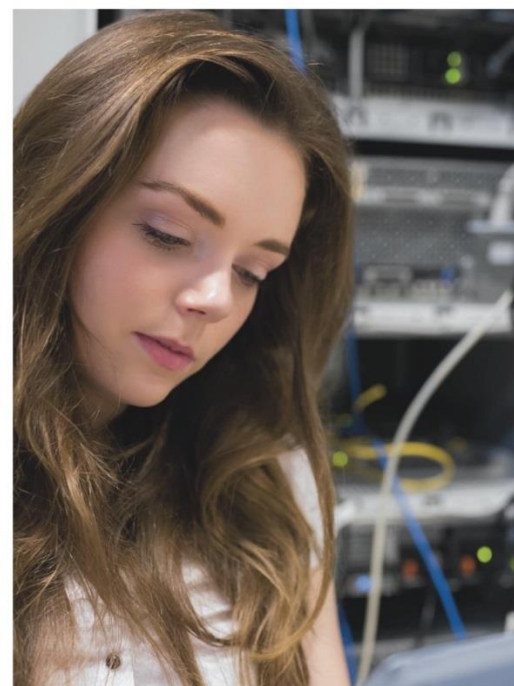
Värmlands län

September 2016

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om småföretagsbarometern	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Värmlands län.....	4
Det ekonomiska läget och näringslivet i Värmlands län.....	6
<i>Näringslivet i Värmlands län</i>	7
Småföretagsbarometern – Värmlands län.....	10
<i>Sysselsättning</i>	10
<i>Orderingång</i>	11
<i>Tackat nej till order</i>	13
<i>Omsättning</i>	13
<i>Konjunkturindikatorn</i>	15
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	18
Expansionsutsikter och hinder för expansion	20
<i>Konjunkturrisiker</i>	22
<i>Politiska risker</i>	23
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet	24

Om småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 500 000 privata företag fördelade över hela landet. Sammanlagt har dessa företag omkring 2,1 miljoner sysselsatta. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern baseras på en grov indelning av företagen i industri¹- eller tjänsteföretag, detta för att siffrorna ska bli mer informativa då förutsättningarna för dessa två huvudgrupper av företag skiljer sig åt. Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

Företagarna

Sparbankernas Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ Industrisektorn inkluderar även byggnadsbranschen enligt Småföretagsbarometerens sektorindelning.

Sammanfattning av konjunkturläget i Värmlands län

- **Småföretagskonjunkturen** i 2015 års mätning var 60 för länet, jämfört med rikets indikator på 64. Denna skillnad tycks ha ökat under året och nettotalet för den sammanvägda konjunkturindikatorn för Värmlands län är 68 vilket kan jämföras med riskgenomsnittet på 80. Relativt sett har alltså Värmlandsföretagen haft en något sämre utveckling än riksgenomsnittet.
- **Sysselsättningstillväxten** fortsätter öka i Värmland sedan höstmätningen 2013. Under 2015 tog sysselsättningstillväxten dessutom ytterligare fart och ökade mer än riksgenomsnittet. Ökningen beror på att sysselsättningstillväxten i industriföretagen varit mycket god under året. Även tjänsteföretagen anställer i en jämn takt i förhållande till tidigare mätning. Totalt sett säger mer än vart fjärde företag i länet (27 procent) att man har ökat sin personalstyrka medan endast 9 procent av företagen dragit ned personal. En klar förbättring i förhållande till 2015 då vart femte företag ökat sin personalstyrka.
- **Orderingången** för länets småföretag har liksom sysselsättningstillväxten totalt sett utvecklats positivt sedan 2015. Nettotalet år 2015 var 18 och har i årets mätning stigit till 23. Det är dock ett lägre nettotal än riksgenomsnittet på 33. Att orderingången inte ökat i samma takt som riket, kan till stor del förklaras av att orderingången i industriföretagen i Värmland fallit kraftigt under det senaste året. Framöver ser industriföretagen dock mer positivt på utvecklingen än tjänsteföretagen.
- **Omsättningstillväxten** i Värmlands län minskade något under året, nettotalet föll från 32 till 26, något under landet i genomsnitt (netttotal 33). Återigen är det industriföretagen i länet som drar ned utvecklingen. Liksom för orderingången så skiljer sig utvecklingen i omsättningstillväxten mellan industri- och tjänsteföretagen. Tjänsteföretagen har sett en svag ökning av omsättningstillväxten under det senaste året, medan den alltså har fallit för industriföretagen. Förväntningarna inför kommande år är emellertid optimistiska. Totalt sett tror företagen i Värmland på en omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna som gör att nettotalet landar på 41, precis över rikets prognos på 40.
- **Tillväxten av lönsamheten** har i linje med orderingång och omsättningstillväxt fallit tämligen kraftig under året för industriföretagen. Nettotalet för lönsamhet i industrisektorn är 5 i årets mätning. Tjänsteföretagens lönsamhet har dock vuxit under motsvarande period. Nettotalet för lönsamhet i tjänsteföretagen i länet hamnar på 18, vilket dock fortfarande är under riksgenomsnittet för sektorn som ligger på 28.
- Företagen i Värmlands län upplever trots den relativt sett svaga konjunkturutvecklingen det senaste året mycket goda möjligheter att växa framöver. Hela 75 procent av företagen i länet uppger att de har **goda utsikter att expandera på sikt**.

- Ett betydande **tillväxthinder** för småföretagen i Värmlands län är tuff konkurrens. Brist på lämplig arbetskraft är ett annat betydande tillväxthinder som Värmlands småföretag upplever. 14 procent av företagen uppger detta som största hinder. Höga arbetskraftskostnader, som var det största hindret vid 2013 års mätning, hamnar på fjärde plats liksom svårigheterna förenade med finansiering. Det relativt sett största hindret för expansion tycks dock vara att det finns en betydligt lägre andel företag i Värmland som vill växa i förhållande till genomsnittet för riket. En möjlig förklaring till den relativt sett lägre viljan att växa kan vara att en större andel av företagen i Värmland är mindre företag, kanske familjeföretag med ett stort individberoende.
- Den inhemska konjunkturen utgör den största **konjunkturrisken** enligt ca 45 procent av företagen i länet. Den följs av oro för ränte- och valutakostnader, som betydligt fler av Värmlands småföretag anser vara en konjunkturrisk än i riket som helhet. Höga löneökningar och arbetskraftskostnader skulle också kunna ställa till det för företagens framtidsutsikter.
- **Den största politiska risken** är potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter vilket anges av 29 procent av Värmlands alla företag. 18 procent av företagen ser även ökade skattekostnader som en risk.

Det ekonomiska läget och näringslivet i Värmlands län

I Sverige har konjunkturläget fortsatt att förbättrats och ekonomin har haft en bra utveckling under de senaste 12 månaderna med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt. BNP har stigit till omkring fyra procent på årsbasis tack vare en stärkt export, expansiv finanspolitik och en hög nivå på hushållens konsumtion, vilket ger en bra grund för fler jobb i små och medelstora företag under det kommande året. Under första delen av 2016 har den positiva BNP-utvecklingen emellertid mattats av med omkring en halv procent. Samtidigt finns det ljuspunkter med ökad produktion inom näringslivet och en fortsatt stabil hushållskonsumtion.

De svenska hushållen gynnas av stigande realinkomster, låga räntor och ökad sysselsättning. Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen och arbetslösheten stabiliserade sig på cirka 8 procent under flera år. Under 2015 började arbetslösheten sjunka igen och under våren 2016 uppgår den till 6,3 procent i juli.² Även om arbetslösheten har sjunkit så har tudelningen på arbetsmarknaden ökat, inte minst mellan inrikes och utrikesfödda. Arbetslösheten är också fortsatt hög bland lågutbildade unga och utlandsfödda. Samtidigt har Sverige lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda i OECD.

Arbetsmarknadsläget är därför bekymmersamt för grupper som står långt från arbetsmarknaden. Den internationella konkurrensen har blivit allt hårdare samtidigt som tjänstesektorn blivit allt viktigare för tillväxten och sysselsättningen. Lönekostnader och arbetsgivaravgifter är därför av avgörande betydelse för små och växande företags konkurrensmöjligheter.

Den svenska exporten har uppvisat en svagare återhämtning än vid tidigare konjunkturuppgångar, framför allt på grund av den svaga globala investeringstillväxten och en fortsatt prispress inom råvaruindustrin. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU. Dessutom utgör maskiner och insatsvaror till industri- och transportsektorn en stor del av den svenska exporten. Dessa sektorer drabbades hårt av försvagad efterfråga efter finanskrisen. Eftersom investeringarna hos Sveriges handelspartners i EU växer långsamt, riskerar tillväxten på den svenska exporten vara relativt svag även framöver.

Trots den starka konjunkturutvecklingen är finanspolitiken expansiv med ökade offentliga utgifter. Bidragande faktorer är bl.a. flyktinginvandring och satsningar i offentlig sektor och på infrastruktur, framförallt bostadsbyggande. Den expansiva finanspolitiken resulterar i en del ofinansierade reformer, vilket i sin tur minskar det strukturella sparandet. Därför kan det förväntas att finanspolitiken blir något mer åtstramande framöver.

Den internationella konjunkturen är fortfarande svag och vägen till konjunkturåterhämtning har varit skakig. Det alltjämt låga resursutnyttjandet och en låg inflation har bidragit till en exceptionellt expansiv penningpolitik, något som kommer att prägla utvecklingen de närmaste åren. Sviter av den globala finanskrisen, bräckliga europeiska banker och avsaknad av strukturella reformer är bidragande orsaker till den tröga utvecklingen i Europa. Samtidigt

---

² SCB, AKU juli 2016

brottas flera tillväxtekonomier med växande obalanser och otillräckliga reformer. Detta blev särskilt tydligt i spåren av råvaruprisfallet. Förutom de ekonomiska utmaningarna har de politiska riskerna ökat vilket tenderar att verka återhållande på tillväxten. Storbritanniens folkomröstning för ett utträde från EU har skapat osäkerhet om det framtida EU-samarbetet även om det är förtidigt att bedöma om de ekonomiska konsekvenserna i närtid.

Näringslivet i Värmlands län

Näringslivet i Kronobergs består av företag verksamma inom en rad olika verksamheter. Tillgången på järnmalm har bäddat för regionens traditionella tillverkningsindustrier inom verktygsstål. Även skogen var och förblir en resurs som bl.a. utvecklats till marknadsledande verksamheter och kompetens kopplad till pappers- och massaindustrin. Den traditionella industrin behåller en betydande ställning och runt den har även andra branscher kunnat växa sig starka. Tyngdpunkten ligger på verksamheter kopplade till papper och massa, förpackningar, stål och verkstad samt IT och telekom. Även handel och besöksnäringen med relaterade verksamheter växer i termer av företag och sysselsättning.

För att näringslivet även fortsatt ska utvecklas är det viktigt med goda förutsättningar för att bo och verka i olika delar av länet. Väl fungerande arbetsmarknadsregioner med breda branschstrukturer och goda möjligheter i arbetslivet är avgörande och tillgänglighet liksom samverkan är avgörande faktorer.

Den lokala näringslivspolitikerna genom bl.a. Länsstyrelsen arbetar för att skapa en ekonomiskt hållbar utveckling och öka sysselsättningen och uppmuntrar näringslivet att arbeta med frågor som rör jämställdhet, miljö och integration. Detta förutsätter ett brett samarbete med näringsliv, kommuner och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

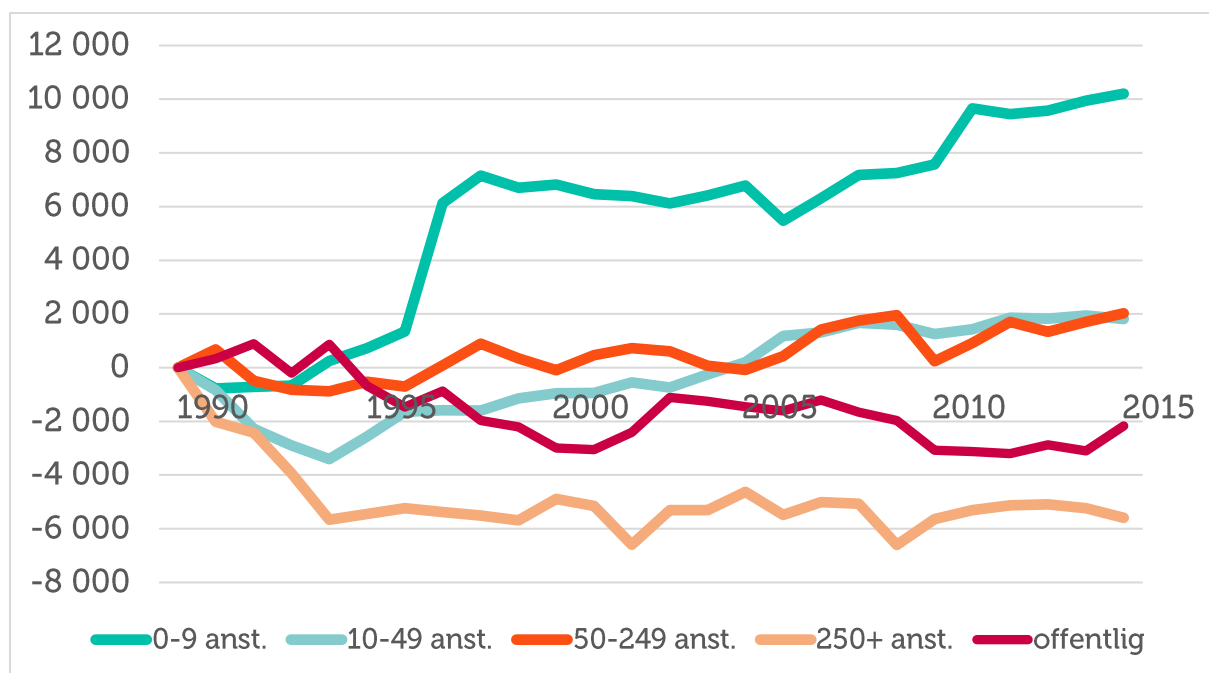
Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Värmlands län. Även om antalet sysselsatta också har vuxit marginellt i den offentliga sektorn.

***Anders Paulsson,
Kontorschef Swedbank Karlstad***

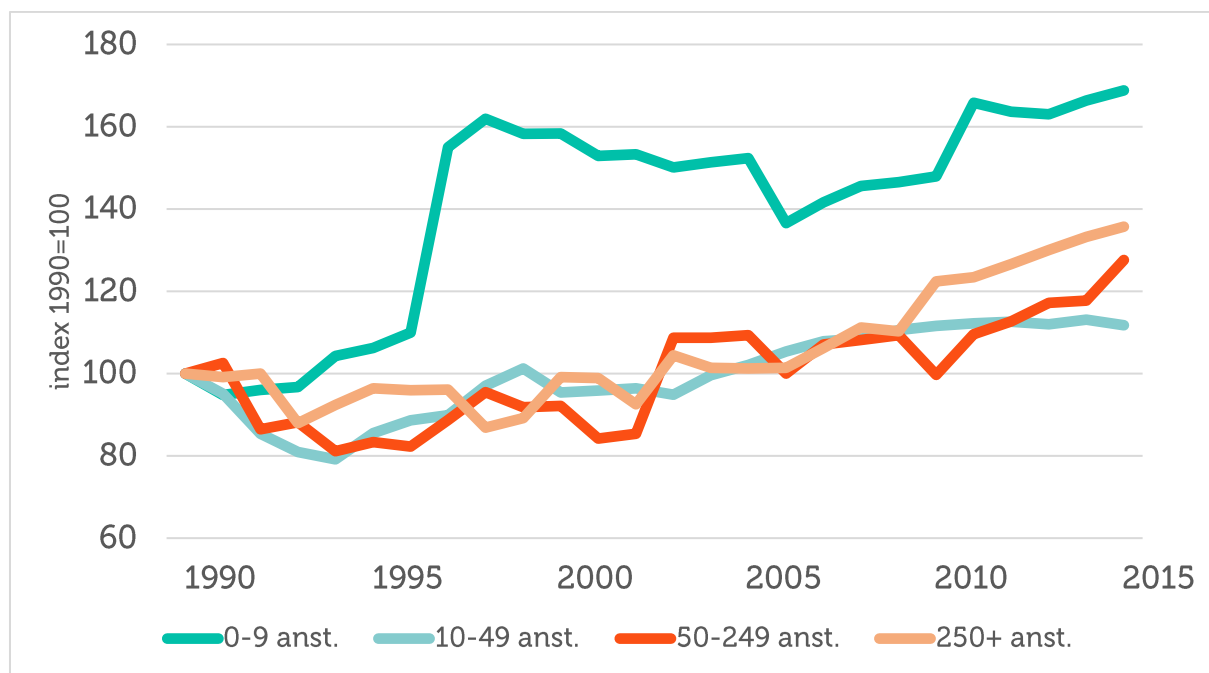
Företagsklimatet i Värmland är relativt gott och utvecklingen det senaste året har varit bra. Många branscher upplever positiv orderingång och omsättningstillväxt, men detaljhandeln har det tuffare. Företagen i Karlstad är de som drar mest i vårt omland.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Värmland län sedan 1990 (källa: SCB)³

Figur 2 visar tillväxten av antal företag i olika storlekar i länet sedan 1990.

Figur 2 Tillväxt av antal företag i Värmland län sedan 1990 (källa: SCB)⁴

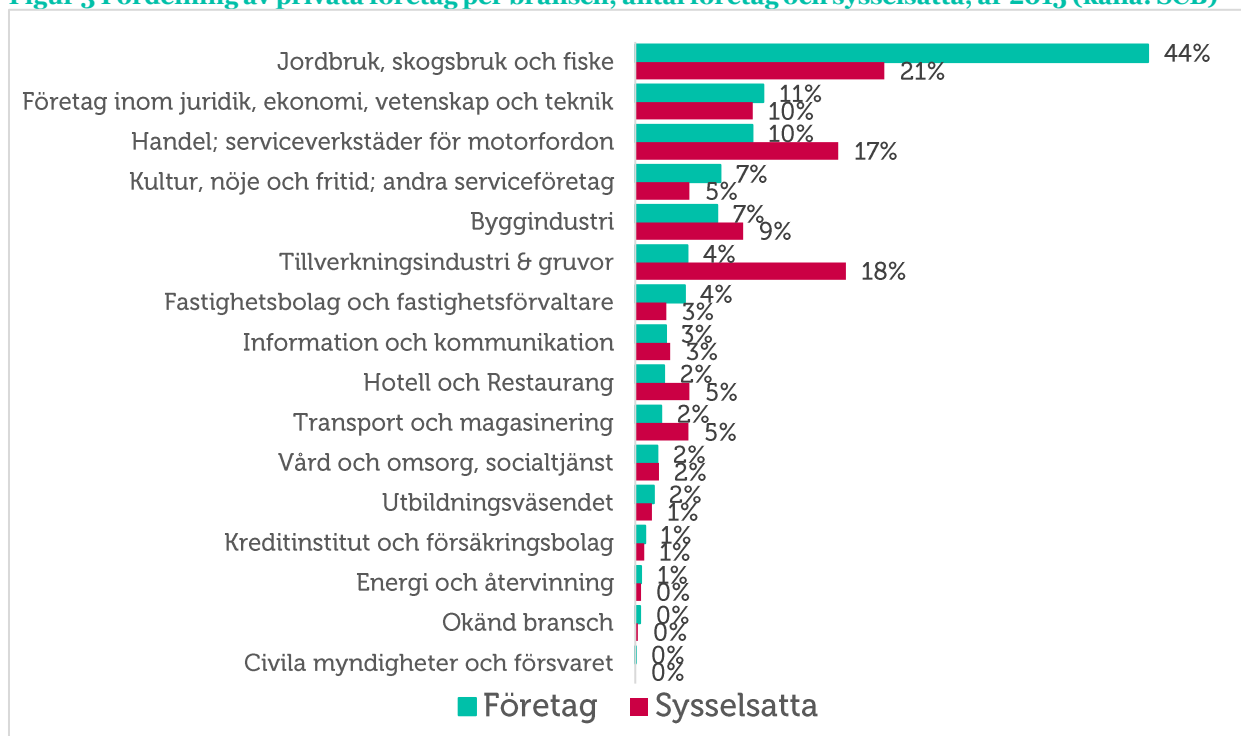
³ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

⁴ Antalet företag definieras som antalet arbetsställen. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

I Värmlands län är en relativt stor andel av de sysselsatta verksamma i företagen inom tillverkningsindustrin (Figur 3). Även handel är en viktig sektor för sysselsättningen i Värmlands län.

Figur 3 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, år 2015 (källa: SCB)

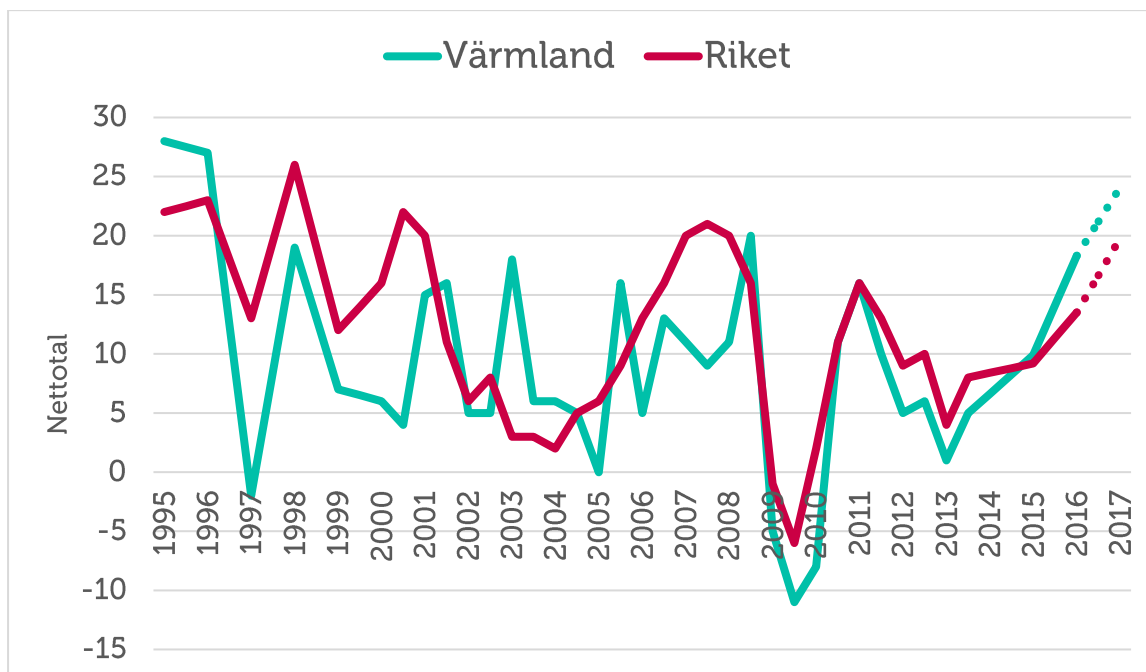
Småföretagsbarometern – Värmlands län

Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten fortsätter öka i Värmland sedan höstmätningen 2013 och ligger över riksgenomsnittet. Under 2015 tog sysselsättningstillväxten dessutom ytterligare fart och ökade mer än riksgenomsnittet. Ökningen beror på att sysselsättningstillväxten i industriföretagen varit mycket god under året. Även tjänsteföretagen anställer i en jämn takt i förhållande till tidigare mätning. Totalt sett säger mer än vart fjärde företag i länet (27 procent) att man har ökat sin personalstyrka medan endast 9 procent av företagen dragit ned personal. Vilket alltså är en klar förbättring i förhållande till 2015 då vart femte företag ökat sin personalstyrka. Nettotalet landar på 18, vilket kan jämföras med nettotalet för sysselsättningstillväxten i riket (14). Vid de fem tidigare mätningarna har nettotalet legat under rikssnittet. Ett netttotal över noll betyder det att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Eftersom länet har ett positivt netttotal innebär det att sysselsättningen totalt sett ökar i länets företag.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Värmlands län och riket 1995-2016

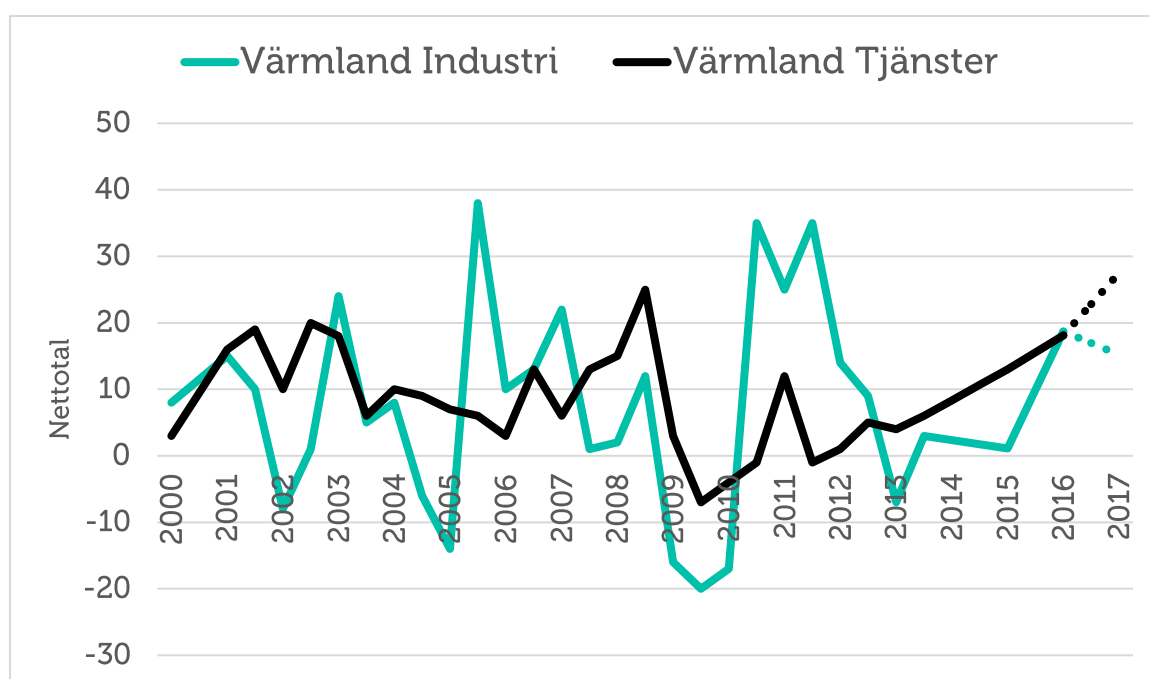

Inom tjänsteföretagen anställs fler än vid senaste mätningen år 2015. Nettotalet har förbättrats från 13 till 18, vilket alltså är något högre än genomsnittet för sektorn i riket (15). Inom industrisektorn har utvecklingen varit ännu starkare under det senaste året och nettotalet har

ökat från ett till 18. Det ska dock noteras att sysselsättningsstillväxten var relativt sett låg vid 2015 års mätning och att en del av ökningen nu därför troligen är en anpassning till det förbättrade konjunkturläget. Det är nu 27 procent av industriföretagen som uppger att man ökat i personal medan 8 procent minskat antalet anställda. Nettotalet har därför förbättrats avsevärt jämfört med 2015. För tjänsteföretagen är siffrorna i stort desamma.

Förväntningarna framåt är något mer optimistiska bland tjänsteföretagen, som tror att de kommer fortsätta öka personalstyrkan kommande året. Nettotalet förväntas ligga på 28 på ett års sikt, vilket återigen är över riksgenomsnittet för tjänstesektorn (22). Industriföretagen förväntar sig en mindre positiv sysselsättningsutveckling, och nettotalet förväntas falla tillbaka något till 15 på tolv månaders sikt.

Figur 5 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Värmlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

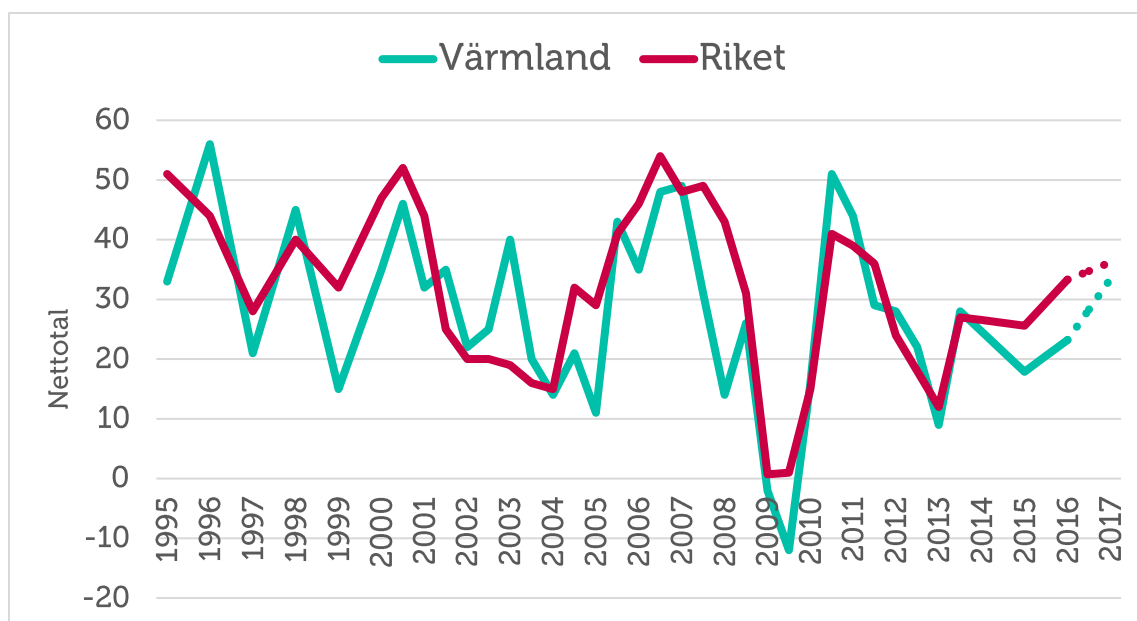

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

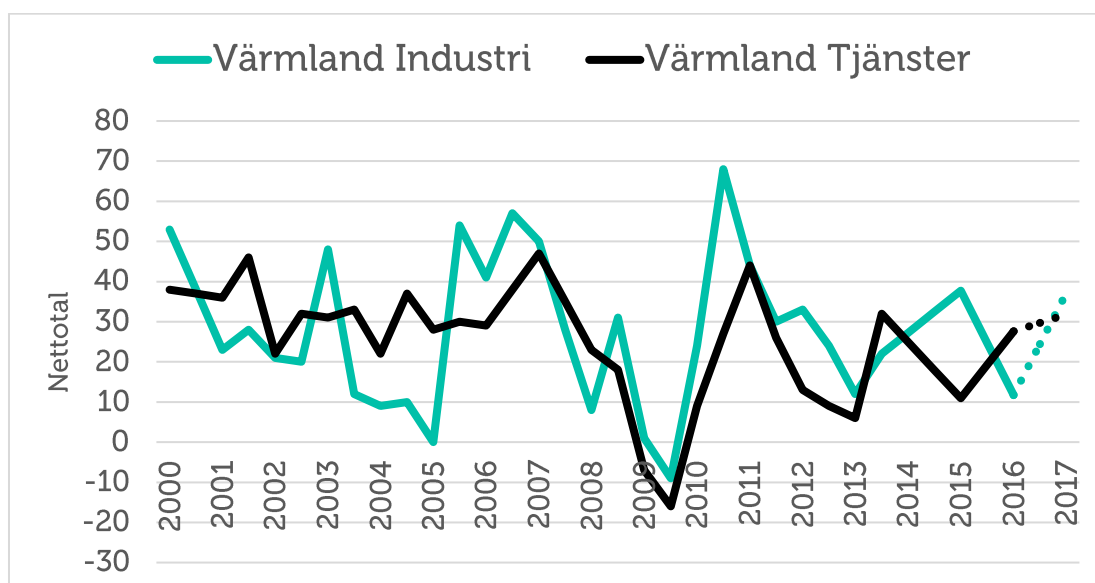
Orderingången för länets småföretag har liksom sysselsättningsstillväxten utvecklats positivt. Nettotalet 2015 var 18 och har i årets mätning har stigit till 23. Det är dock ett lägre netttotal än riksgenomsnittet på 33. Att orderingången inte ökat i samma takt som riket, kan till stor del förklaras av att orderingången i industriföretagen i Värmland fallit kraftigt under det senaste året. I tjänsteföretagen har den tvärtom ökat. Sammantaget i länet är det 42 procent av småföretagen som uppger en ökande orderingång, medan 19 procent anger en vikande, vilket ger ett netttotal på 23. Detta kan jämföras med rikssnittet på 33.

Figur 6 Orderutveckling (netttotal) i Värmlands län och riket 1995-2016

Den minskade orderingen beror alltså främst på en ganska kraftigt försämrad ordergång för industriföretagen, nettotalet sjunker från 38 till 12. Det är betydligt under rikssnittet för sektorn (33). Därmed bröts också den positiva utveckling av sysselsättningstillväxten som pågått sedan 2013. Tjänsteföretagen uppger tvärtom att orderingen ökat och nettotalet har stigit från 11 till 28, vilket är starkare än rikssnittet för sektorn med netttotal 32. Framöver ser industriföretagen emellertid betydligt mer positivt på utvecklingen än tjänsteföretagen, som ser en mer jämn ordergång. Det är svårt att avgöra vad huvudorsaken till minskningen i orderingen för industriföretagen i länet. En bidragande orsak är troligen globaliseringen och den ökade internationella konkurrens som detta medför, det tillsammans med en fortsatt relativt svag konjunkturåterhämtning i Europa gör att efterfrågan hålls nere. Nedläggningar och en brist på nyetableringar inom industrisektorn i Värmland kan vara en annan bidragande orsak.

Figur 7 Ordergång (netttotal) i Värmlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

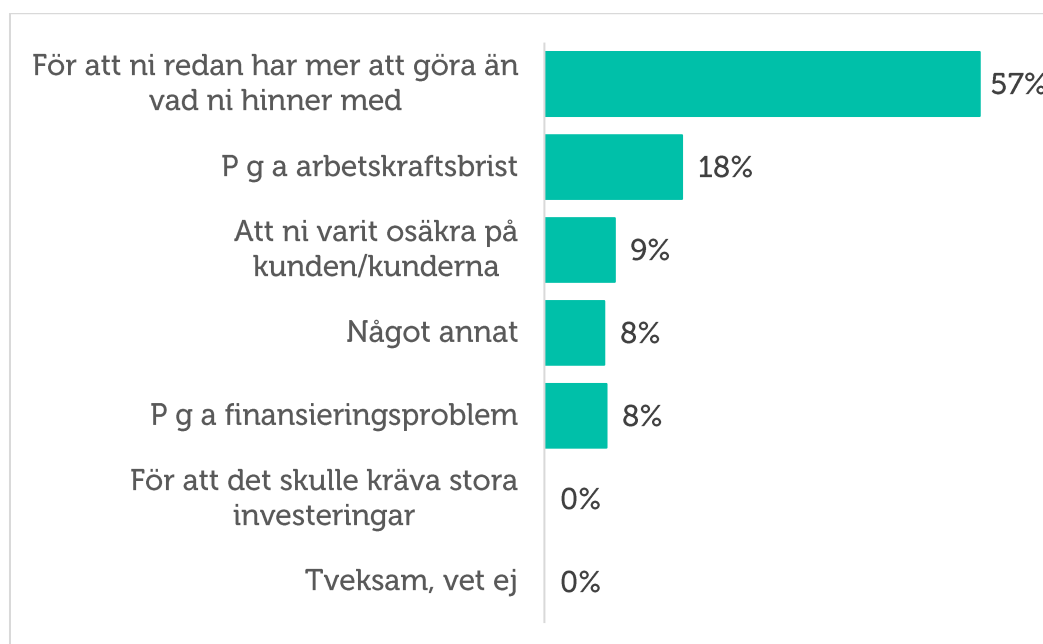

Tackat nej till order

Av företagen i länet har 33 procent tvingats tacka nej till order det senaste året, det är under riskgenomsnittet där hela 40 procent tackat nej till order. Den huvudsakliga anledningen är att företagen uppger att de redan har mer att göra än de hinner med (57 procent av de som tackat nej) men även brist på arbetskraftsbrist utgör ett betydande problem för företagen i Värmland (18 procent). Osäkerhet om kund är också en annan relativt vanlig anledning till varför företagen tackat nej till order (19 procent).

Just kompetens- och arbetskraftsbrist är något som lyfts fram av många industriföretag som ett stort problem, inte bara i Värmlands län.

Figur 8 Tackat nej till order

Omsättning

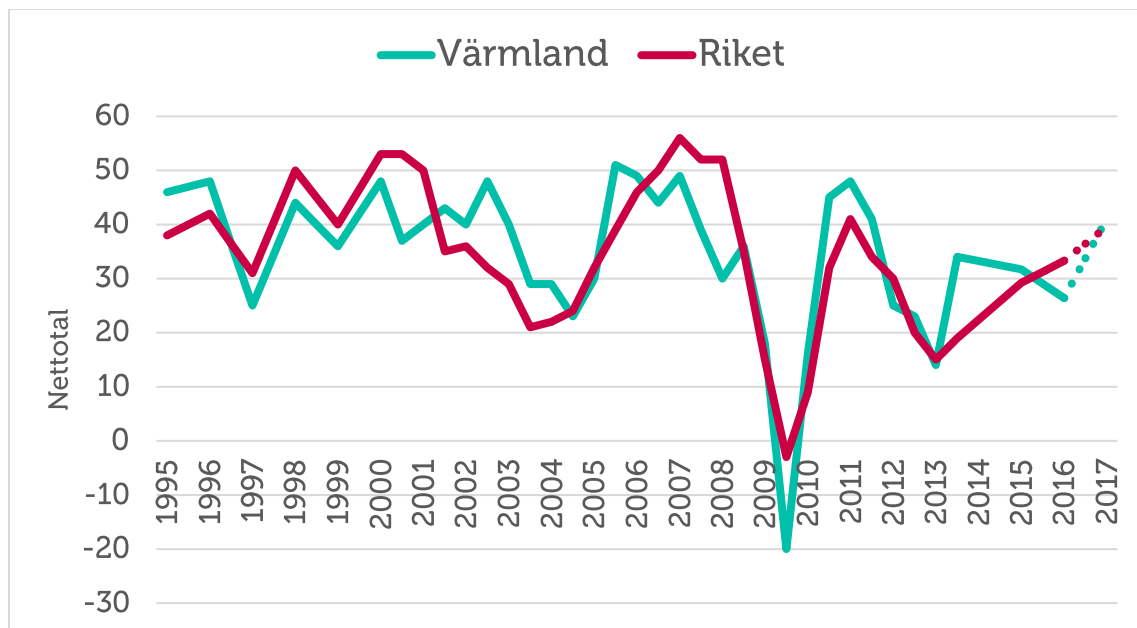
Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Värmlands län minskade något under året, nettotalet föll från 32 till 26. Återigen är det industriföretagen i länet som drar ned utvecklingen. Nettotalet 26 är något under landet i genomsnitt (netttotal 33).

Liksom för ordergången så skiljer sig utvecklingen i omsättningstillväxten mellan industri- och tjänsteföretagen. Tjänsteföretagen har sett en svag ökning av omsättningstillväxten under det senaste året, medan den alltså har fallit för industriföretagen. Förväntningarna inför kommande år är emellertid optimistiska. Totalt sett tror företagen i Värmland på en omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna som gör att nettotalet landar på 41, precis över rikets prognos på 40.

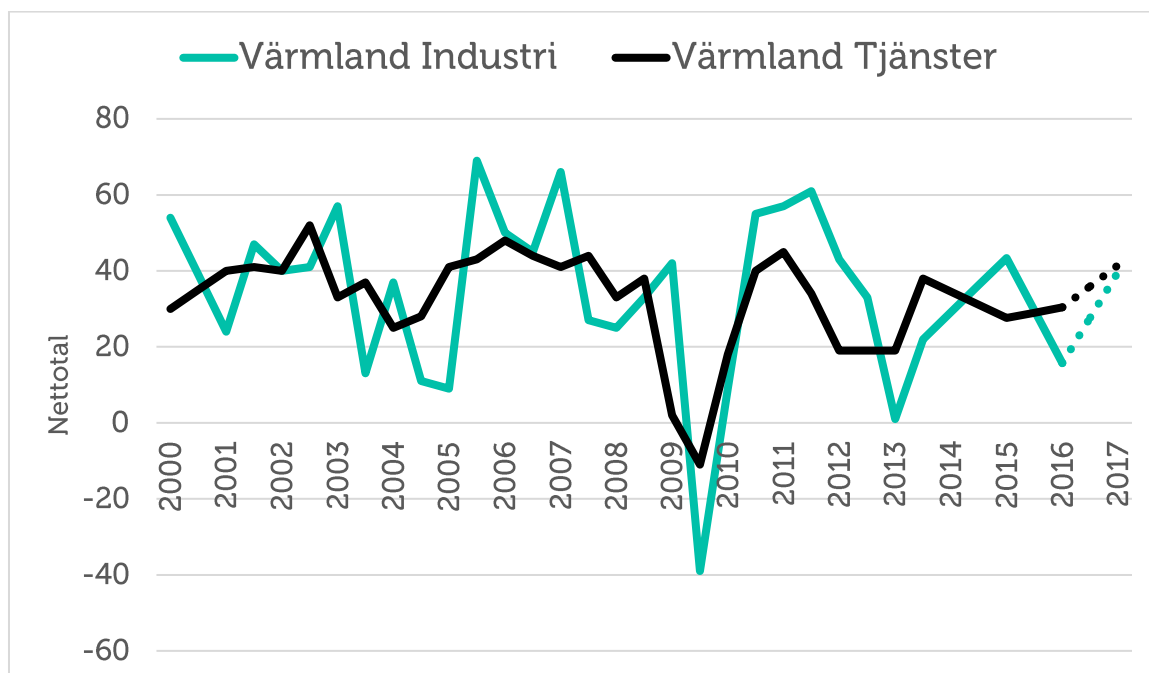

Figur 9 Omsättningsutveckling (netttotal) i Värmlands län och riket 1995-2016

Industrin har upplevt ett tapp i omsättningstillväxten och går från ett netttotal på 43 till ett netttotal på 16. Det är alltså något sämre än sektorsnittet för riket. Även tjänsteföretagen i Värmlands län har utvecklats relativt svagt. Nettotalet för tjänstesektorn i Värmlands län är 30, jämfört med 28 vid mätningen 2015. Inför det kommande året är både industri- och tjänsteföretagen optimistiska om utvecklingen av omsättningen. Industriföretagen tror att den stärks ganska rejält.

Figur 10 Omsättningsutveckling (netttotal) i Värmlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

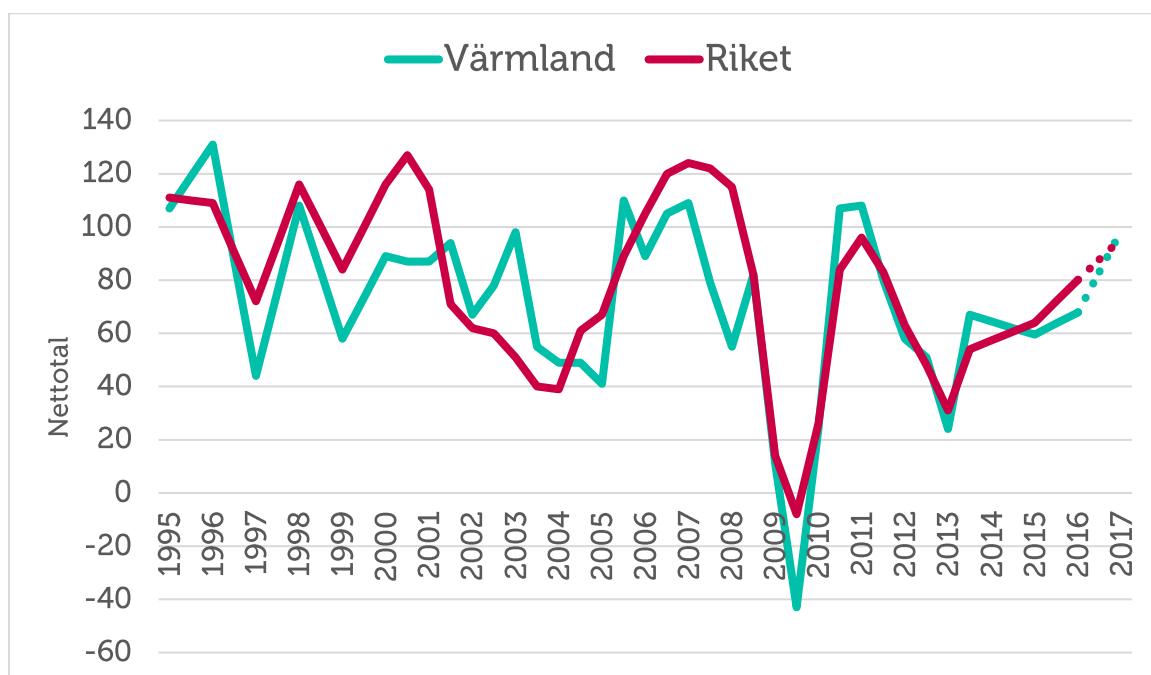
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, orderingång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. I 2015 års mätning var konjunkturindikatorn för länet 60, jämfört med rikets indikator på 64. Denna skillnad tycks ha ökat under året och nettotalet för den sammanvägda konjunkturindikatorn för Värmlands län är 68 vilket kan jämföras med riskgenomsnittet på 80. Relativt sett har alltså Värmlandsföretagen haft en något sämre utveckling än riksgenomsnittet.

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Värmlands län försämrades dramatiskt 2008- 2009. Från att år 2007 ha nått ett värde på cirka 110, bottnade index 2009 med ett värde på -43, vilket var betydligt svagare än rikets ”botten” på -8. Även om återhämtningen sedan dess varit ordentlig är utvecklingen fortfarande inte i paritet med riskgenomsnittet.

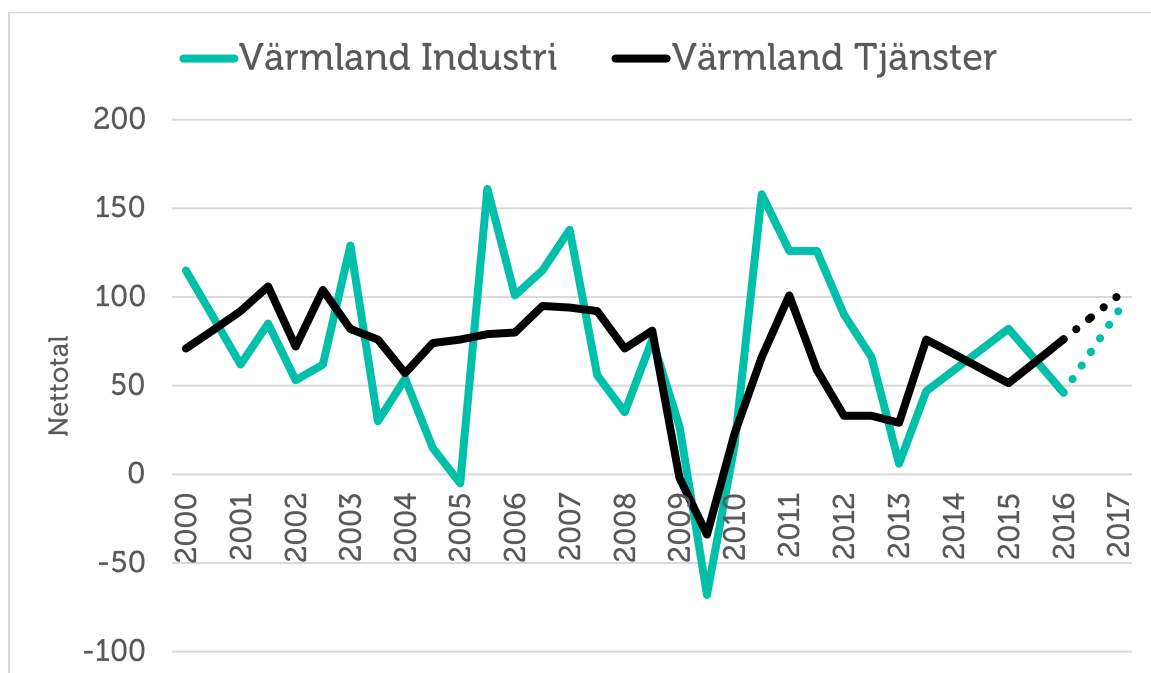
Konjunkturen steg sedan rejält 2010-2011 för att sedan åter dippa vid under våren 2013 med en indikator på 24. Vid mätningen 2013 sågs en återhämtning till ett nettotal på 64, en utveckling som nu alltså rört sig något uppåt till 68. Konjunkturindikatorn spås dock stiga relativt kraftigt framöver, även om denna positiva utveckling kan vändas av en försvagad konjunktur i Sverige eller i vår omvärld.

Figur 11 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, orderingång och omsättning (netttotal) i Värmlands län och riket 1995-2016

Tjänsteföretagens konjunkturindikator ligger i årets mätning på 76. Under det kommande året räknar tjänstesektorn dessutom med en fortsatt återhämtning, indikatorn stiger till 101. Industrin, som i årets mätning backat till ett netttotal på 46 räknar också med en ökad tillväxt på ett års sikt, till följd av konjunkturåterhämtningen. En fortsatt svag krona kan gynna den svenska exporten och vara en delförklaring till den positiva prognosen.

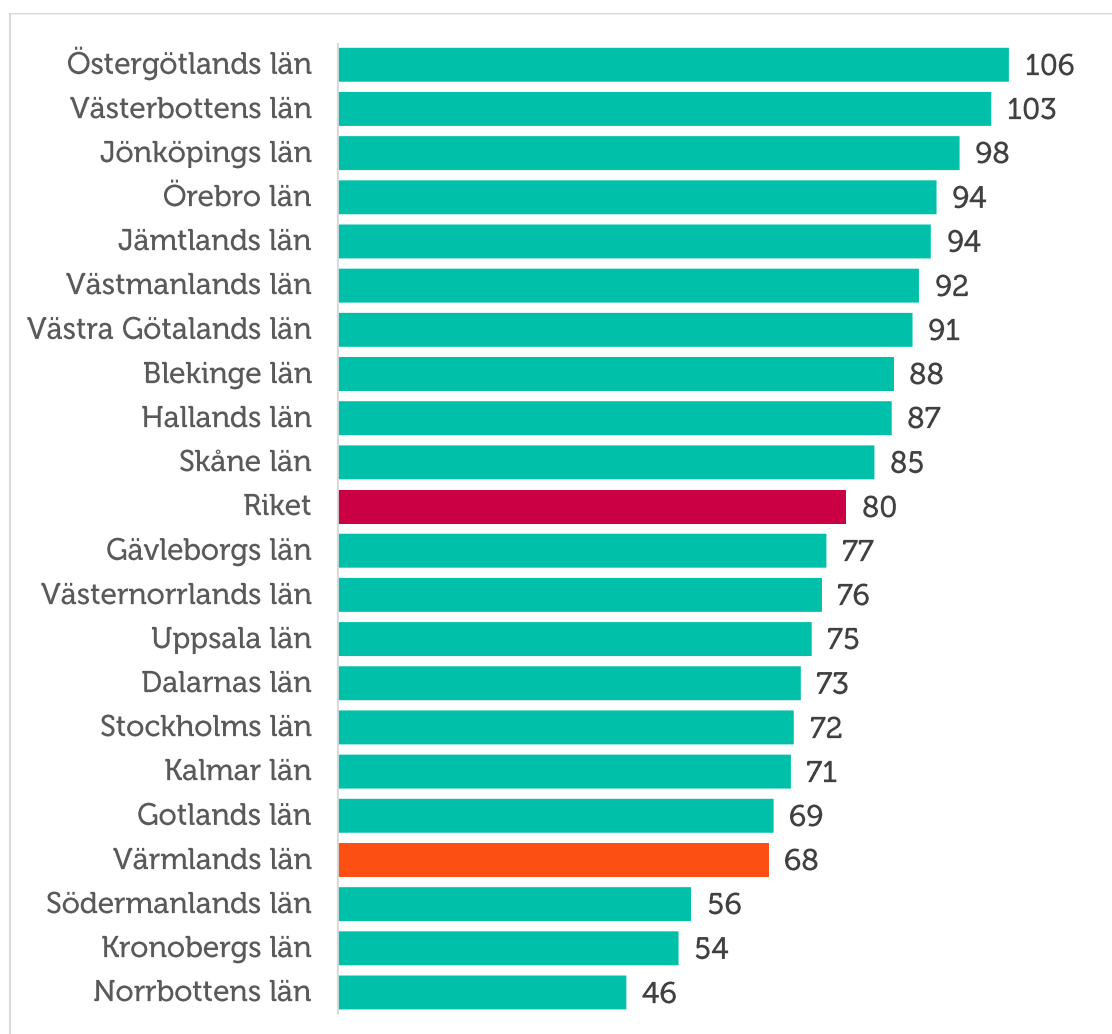
Figur 12 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, orderingång och omsättning (netttotal) i Värmlands, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Småföretagsbarometerns resultat bekräftas i stort av Konjunkturinstitutet undersökning som visar att det är konsumtion och investeringar som drivit tillväxten framåt. Konjunkturinstitutet undersökning visar också liksom Småföretagsbarometern att tjänstesektorn räknar med en avmattning i tillväxten det kommande året.⁵

För den sammanvägda konjunkturindikatorn placerar sig Värmlands län under riksgenomsnittet. En trolig förklaring är det lokala näringslivets industristruktur. Placeringen tyder också på att det lokala företagsklimatet även fortsättningsvis behöver utvecklas och värnas på regional nivå. Även om tjänsteföretagen har utvecklats väl under året så är det inte tillräckligt för att motverka den mindre positiva utvecklingen inom industriföretagen. Det är viktigt att komma ihåg att de två sektorerna verkar i symbios och att utvecklingen i den ena sektorn därför kan förstärka utvecklingen i den andra, om rätt förutsättningar råder.

Figur 13 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2016

⁵ Konjunkturbarometern augusti 2016, Konjunkturinstitutet

Anna Hedberg, Regionchef Företagarna Värmland

Företagen i Värmland uppfattar dagens konjunkturläge som helhet betydligt sämre än riksgenomsnittet och det är främst orderingång och omsättning som påverkar läget. Tjänsteföretagen som haft sämre tillväxt tidigare år har under 2016 visat en starkare tillväxt än tillverkande företag. En förklaring kan vara att tjänsteföretagen inte omedelbart känner av internationell konjunktur, utan påverkas något senare än tillverkande företag.

Hinder för framtida expansion är att företag inte vill växa, har tuff konkurrens eller har svårigheter att finna lämplig arbetskraft. De senare är faktorer som politiken fortsatt måste jobba för att förbättra.

Glädjande är att förväntningarna inför framtiden, trots hindren, är mycket positiva och att hela 75 % av företagen i Värmland uppger att de ser goda expansionsmöjligheter på sikt. Tjänsteföretagen har starkast tilltro till tillväxten.

Lönsamhetsutvecklingen

Lönsamheten dikterar till stor del företagens möjligheter att växa genom investeringar och nyanställningar. I linje med orderingång och omsättningstillväxt har lönsamheten i industriföretagen i Värmlands län fallit tämligen kraftig under året. Nettotalet för lönsamhet i industrisektorn är fem i årets mätning. Tjänsteföretagens lönsamhet har dock vuxit under motsvarande period. Nettotalet för lönsamhet i tjänsteföretagen i länet hamnar på 18, vilket fortfarande är under riksgenomsnittet för sektorn som ligger på 28. Totalt sett i länet är det 35 procent av företagen som uppger en ökad lönsamhet, vilket är något färre än riket som helhet där 41 procent av företagen uppger en ökad lönsamhet.

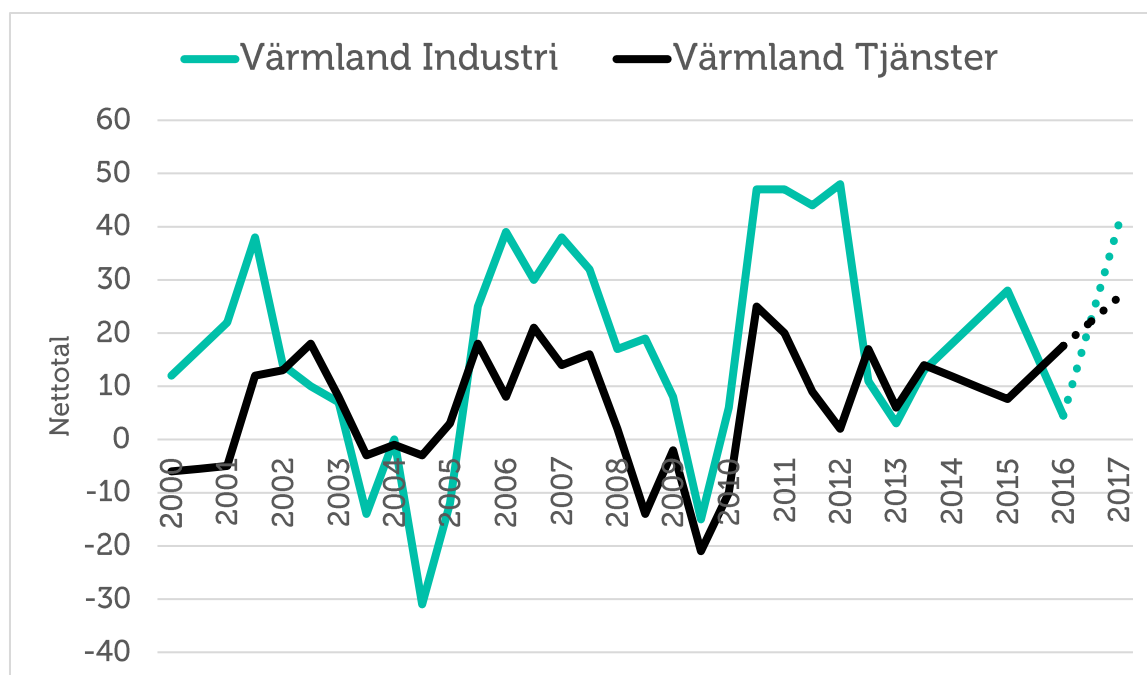
I industrisektorn har nettotalet fallit från 28 till 5. Under motsvarande period i tidigare mätning ökade nettotalet, dvs. det är nu betydligt fler som uppger en fallande lönsamhetsutveckling. Riksgenomsnittet för industriföretagen är 24. Läget har alltså försämrats avsevärt i förhållande till 2015 då industriföretagens nettotal låg på 28. Tjänsteföretagens lönsamhet har ökat från ett nettotal på 8 till 18, vilket emellertid också är klart under rikssnittet på 28.

Tjänsteföretagen i länet är optimistiska om utvecklingen framöver. De tror på ett nettotal på 27 inom ett års sikt. Industriföretagen ser än mer optimistiskt på utvecklingen framöver och nettotalet för den sammanvägda konjunkturindikatorn förväntas vara 41 på 12 månaders sikt. Industriföretagen i Värmland är därmed mer optimistiska om lönsamhetsutvecklingen än riksgenomsnittet för sektorn där nettotalet förväntas öka till 32.

Utvecklingen framöver ser alltså, trots allt, relativt ljus ut. Att utvecklingen varit svagare än riksgenomsnittet förklaras till största del av en svagare utveckling av sysselsättning, orderingång och omsättning i industriföretagen. De tämligen dramatiska rörelserna i nettotal för lönsamhet avspeglar hur industriföretagen i länet påverkas av den allmänna och internationella konjunkturen och exportefterfrågan.

Figur 14 Lönsamhetsutveckling (nettotal) i Värmlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Företagens prisförväntningar

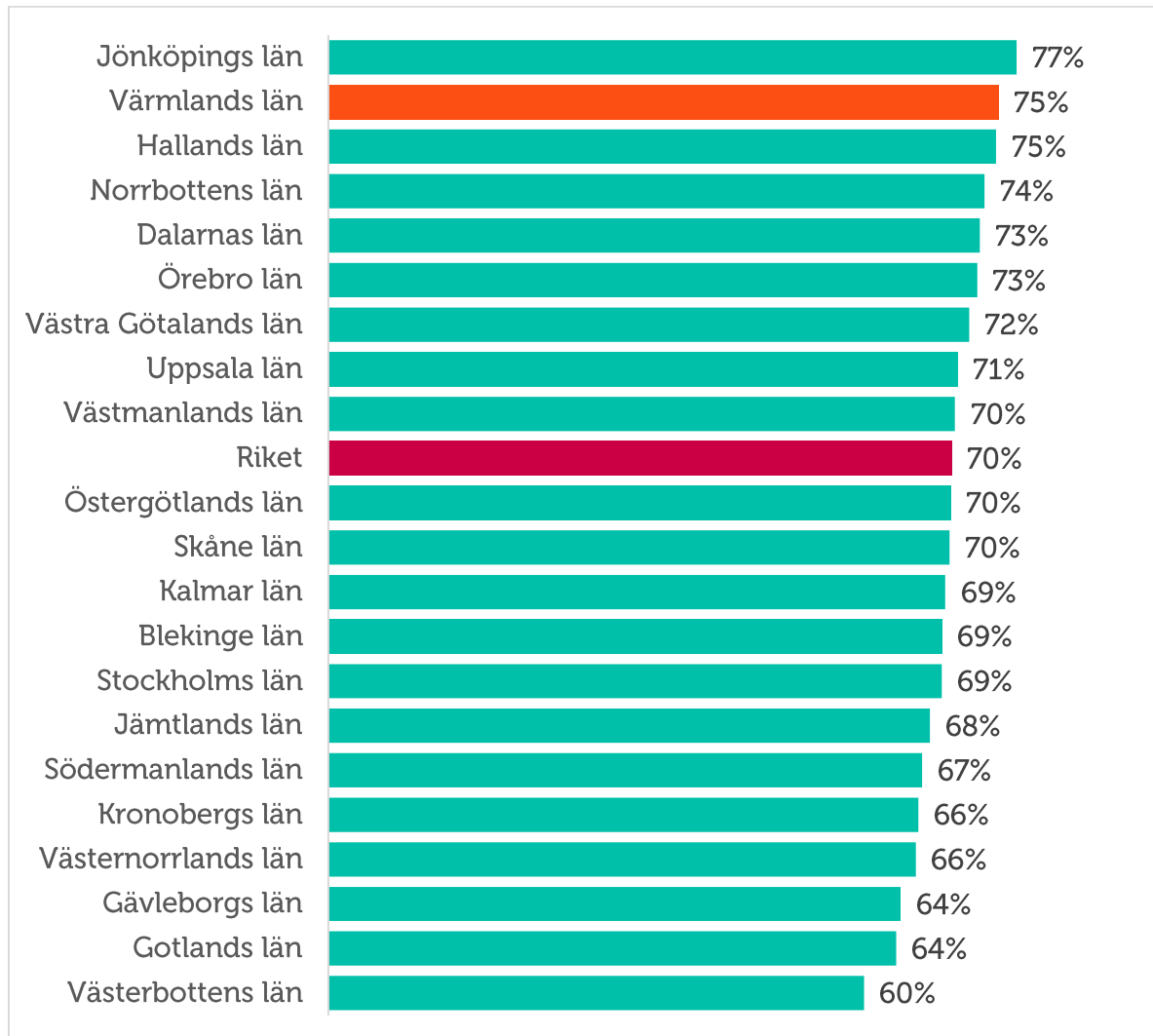
Trots en relativt svag konjunktur räknar 38 procent av företagen i länet med att kunna höja priserna kommande år. Det är en något större andel än i riket som helhet (33). Av industriföretagen tror 40 procent av företagen på prisökningar och av tjänsteföretagen 38 procent. Inom industrin i riket som helhet är det 33 procent av företagen som tror på högre priser på riksnivå, motsvarande siffra för tjänstesektorn är 35 procent.

Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

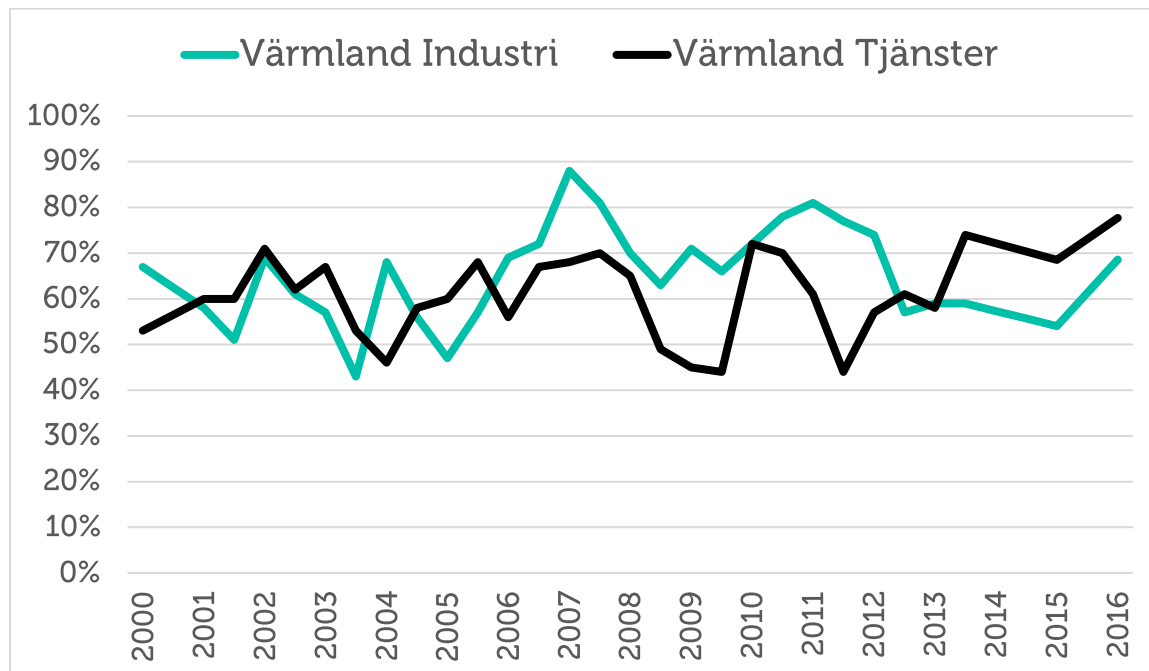
Företagen i Värmlands län upplever trots den relativt sett svaga konjunkturutvecklingen det senaste året mycket goda möjligheter att växa framöver. Faktum är att efter Jönköpings län så är det företagen i Värmlands län som ser mest optimistiskt på möjligheterna till expansion. Hela 75 procent av företagen i länet uppger att de har goda utsikter att expandera på sikt, motsvarande siffra för riket som helhet är 70 procent.

Figur 15 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2016

Tjänsteföretagen har en mer positiv syn på framtidsutsikterna än industriföretagen. Bland tjänsteföretagen ser 78 procent goda expansionsutsikter, jämfört med runt 70 procent av industriföretagen.

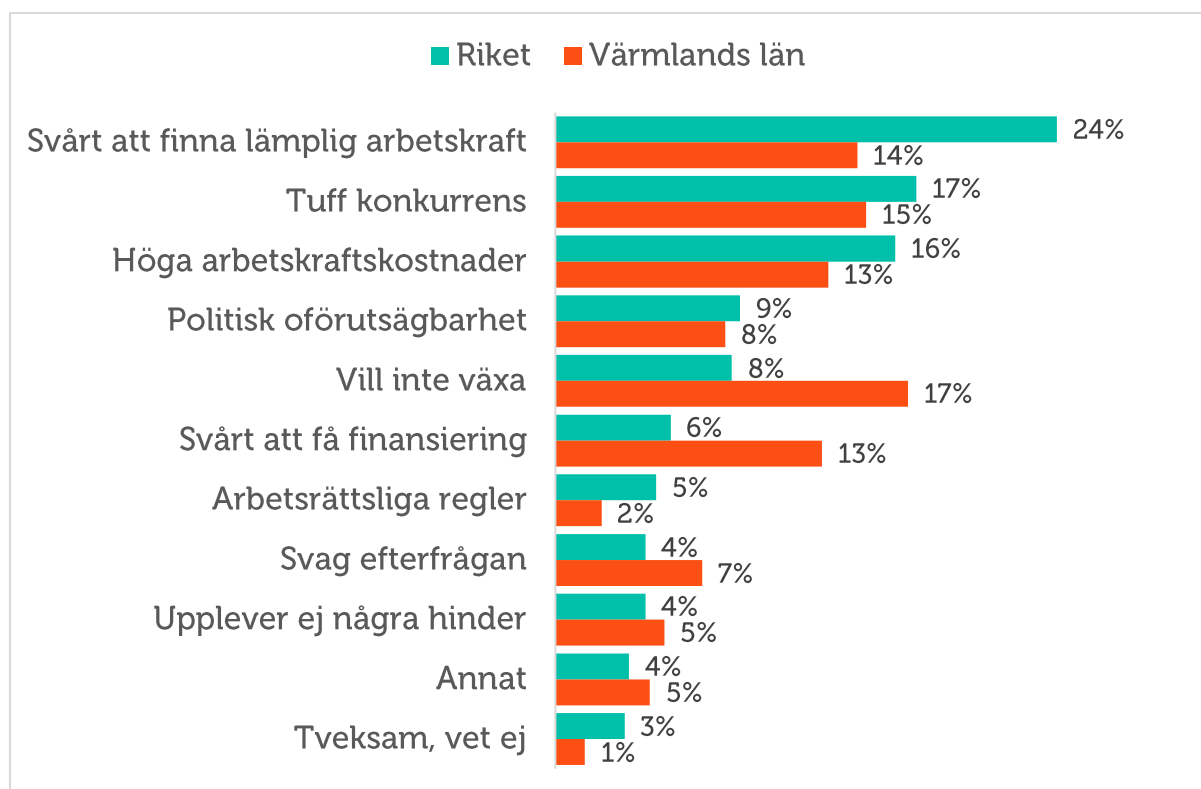
Figur 16 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Värmlands län, industri- och tjänstesektorn 2000-2016

Det relativt sett största hindret för expansion tycks vara att det finns en betydligt lägre andel företag i Värmland som vill växa i förhållande till genomsnittet för riket. Det är svårt att ge ett entydigt svar på vad detta beror på, det är dock i linje med en avsaknad av nyetablering. Eftersom en dynamisk företagsstruktur ofta leder till såväl företagsnedläggningar som nyetableringar. En möjlig förklaring till den relativt sett lägre viljan att växa kan vara att en större andel av företagen i Värmland är mindre företag, kanske familjeföretag med ett stort individberoende.

Att den internationella konjunkturen påverkar märks då 15 procent uppger att tuff konkurrens är ett tillväxthinder. Brist på lämplig arbetskraft är ett annat betydande tillväxthinder som Värmlands småföretag upplever. 14 procent av företagen uppger detta som största hinder. Höga arbetskraftskostnader, som var det största hindret vid 2013 års mätning, hamnar på fjärde plats liksom svårigheterna förenade med finansiering. Det är 13 procent vardera av företagen som upplever dessa som expansionshinder. Svårigheterna förenade med finansiering verkar vara mer betydande för de värmländska företagen än för riskgenomsnittet, vilket kan föranleda ett extra fokus på dessa frågor i det lokala näringslivsarbetet.

Figur 17 Tillväxthinder enligt företagen i Värmlands län och i riket 2016 (procent)

Konjunkturrisker

Den inhemska konjunkturen utgör den största konjunkturrisken enligt ca 45 procent av företagen i länet. Den följs av oro för ränte- och valutakostnader, som betydligt fler av Värmlands småföretag anser vara en konjunkturrisk än i riket som helhet. Höga löneökningar skulle också kunna ställa till det för företagets framtidsutsikter.

Eftersom en betydligt större andel av företagen i Värmland inte har en vilja att expandera, upplever också en högre andel än genomsnittet att det inte finns betydande konjunkturrisker.

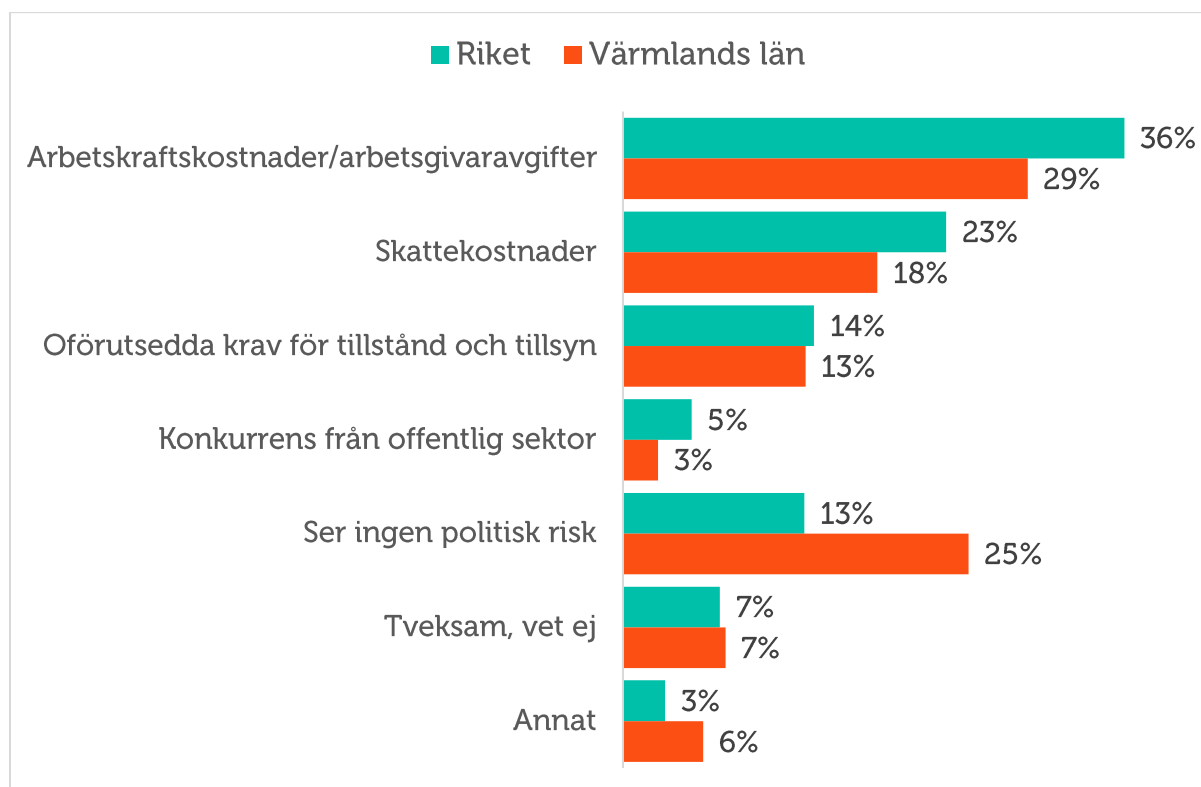
Trots att konjunkturen har fortsatt att förbättrats och företagen är optimistiska, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt bristen på lämplig arbetskraft.

För att fördjupa förståelsen kring företagets syn på konjunkturläget och risker som påverkar företaget, ställdes kompletterande frågor om politiska risker och personliga risker.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Värmlands län. Det upplevs dock som ett problem av relativt sett färre företag än i riket som helhet. Återigen är en viktig förklaring den relativt sett höga andelen som inte vill expandera verksamheten och som därför ser mindre kritiskt på riskbilden. Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk. Många företag i Värmlands län upplever också oförutsedda krav för tillstånd och tillsyn som en politisk risk, vilket är oroväckande.

Figur 18 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Jan Karlsson, ägare och VD Elektra i Kristinehamn AB

Läget är stabilt och bra för oss nu, men de tuffaste utmaningarna för oss är att hitta arbetskraft med rätt kompetens samt de höga kostnaderna för att anställa. Matchningen på arbetsmarknaden måste effektiviseras och vi hittar sällan arbetssökande med både bra utbildning och god erfarenhet som kan komma in i elektrikerjobbet snabbt. Dessutom behöver arbetsgivaravgifterna sänkas rejält. Utan åtgärder inom dessa områden är det svårt för många företagare att anställa och växa.

Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet

Den svenska konjunkturen har utvecklats mycket väl under det senaste året och de små och medelstora företagen är tillväxtmotorn, så även i Värmlands län. Trots det så placerar sig Värmlands län en bra bit under riksgenomsnittet i den sammanvägda konjunkturindikatorn. Endast tre län redovisar en mindre positiv utveckling. Årets konjunkturindikator uppgår till 80 för riksgenomsnittet och 68 för Värmlands län vilket visar på en positiv utveckling från ifjol, även om majoriteten av län haft en betydligt starkare utveckling. Företagen i Värmlands län upplever trots den relativt sett svaga konjunkturutvecklingen det senaste året mycket goda möjligheter att växa framöver. Hela 75 procent av företagen i länet uppger att de har goda utsikter att expandera på sikt.

Det är i genomsnitt sju av tio företag som uppger att de vill växa. Samtidigt står företagen inför en rad hinder som motverkar en framtida expansion. Det är framförallt svårt att finna lämplig arbetskraft på arbetsmarknaden och höga arbetskraftskostnader gör att många företag tvekar att anställa. Även politisk oförutsägbarhet har stor påverkan på ett företags expansionsplaner.

Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om utvecklingen framöver. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft. För vissa branscher tycks den politiska diskussionen kring vinstuttag och tillståndsprövning ha en tydlig effekt på förväntningarna.

Utvecklingen det senaste året visar att det är de små och medelstora företag som utgör motorn i jobbskapandet. Det är dessa företag och företagsamma människor som tar risker, som anställer, som skapar varaktiga jobb och som via skattsedeln bidrar till vår gemensamma välfärd. Nästan alla småföretag är ägarledda, där ägaren bor och verkar på orten, med ett stort engagemang för lokalsamhällets utveckling. Småföretagen har därmed en central betydelse för den lokala ekonomin. Denna utveckling kommer att fortsätta under förutsättning att det skapas goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oavsett företagsform och bransch. Samt oavsett om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige.

De sex viktigaste utmaningarna för det svenska företagsklimatets utveckling är därför även fortsättningsvis att:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning av jobbsökande och företag. Utbildningssystemets utformning samt landsbygdsföretagens tillgänglighet till större arbetsmarknadsregioner är avgörande i dessa avseenden eftersom det påverkar tillgången på kompetenta och erfarna arbetstagarare.
- **Den samlade kostnaden för att anställa måste sänkas.** Detta bör ske genom sänkta arbetsgivaravgifter. Genom att införa ett arbetsgivaravdrag kan arbetsgivaravgiften sänkas generellt för mindre företag som vill anställa.

- **Förenkla och sänk skatterna.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationellt konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete, utbildning och rörlighet. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ta bort de skatter och regler som idag missgynnar ägaredda företag.
- **Minska regelbördan.** Intensifiera den nationella regelförenklingen. Moms- och andra skatteregler utgör, tillsammans med de arbetsrättsliga reglerna, en betydande regelbörda och är ett tillväxthinder för små företag. Anpassa reglerna för småföretagare. Inte tvärtom.
- **Trygghetssystemen måste vara anpassade för små företag.** Företagare ska ha samma rättigheter som anställda eftersom de betalar in i socialförsäkringssystemen efter samma principer.
- **Förbättra möjligheterna att delta i offentlig upphandling.** Offentlig sektor köper varor och tjänster för över 600 miljarder kronor årligen. Krångel och irrelevanta krav måste bort så att fler småföretag kan delta i offentliga upphandlingar. Småföretag ska kunna delta i högre utsträckning genom att ge anbud på delar av större kontrakt och med ett rimligt kravställande. Alla seriösa företag ska kunna delta i offentliga upphandlingar – oavsett om de har kollektivavtal eller inte.